

az ítéletben a haszonvételek mennyiségének a végrehajtás alkalmával megállapítása hagyatik fon.

Ugyanazon helytelenségek, melyek a fentebbi esetben előadattak, előállának ezen esetben is, érdemleges kérdés nélkül a végrehajtás alkalmával döntetnék el, a fél fokozatos felebbezéstől megfosztatnék, és a sommiségi panasz érdemleges, még pedig kiválólag ténykérdést tartalmazó határozat felülvizsgálatába lenne kénytelen bocsátkozni.

Ez csak akkor kerülhető el, ha oly esetben, midőn a haszonvételek kérdése a perben kétségbe nem vitatott, az az ítéletben mellőztetik, s felperes ezekre külön perre utasittatik; mert ha nem volt elég gondos felperes, s keresetét minden pontjaiban kétségbe nem vonta, ő tartozik annak következményeit viselni, s csak magának tulajdoníthatja, ha egy per helyett kettőt kénytelen folytatni, de a végrehajtási eljárásra ily érdemleges kérdés eldöntésének fentartása az igazságszolgáltatás helyes szabályaival mérőben, s pedig nálunk annál is inkább ellenkezőnek, mert a felebbezés kizárása által a sértett jogai alapjukban szenvednek sérelmet.

3. Még van egy gyakorlat a bíróságoknál, mely általában el van terjedve, s szintén számos zavar és sérelem szülő anyja. Ugyanis: örökségi perekben vagy tulajdon iránti keresetekben is leggyakrabban a kéret a vagyon bizonyos részének pl. felének, negyed részének stb. kiadására van irányozva, s a perben csak ily irányban történvén a szóváltások, az ítéletben, ha felperes nyertes lesz, az intézkedés rendszerint abból áll, hogy alperes tartozik az ingatlanosság felét vagy negyedrészt felpereseknek kiadni, a nélkül, hogy az, kiadható-e természetben és hol közelebből meghatározatnék; s minthogy e kérdés a perben meg nem vitatott, meg sem is határozható.

Mi az eljárásnak azután az eredménye? Végrehajtás kéretik, s az rendszerint el is rendeltetik, s így azon igen is fontos kérdés, hogy a megítélt vagyon hol adassék ki, a végrehajtási eljárásra hagyatik fon; pedig tekintve, hogy a földek különböző voltánál fogva a végrehajtásnál nemcsak felmérés, de osztályozás is teendő, netáni szükségesség szolgálom (pl. átjárás) iránt is határozat hozandó s így a végrehajtásnál a kérdés legérdemlegesebb része lenne eldöntendő; s ez ellen a félnek felebbezési joga nincs, pedig érdekei itt gyakran érzékenyen sértetnek.

De ellenkezik ez az anyagi joggal is. Ugyanis a vagyonszövetség megszüntetése, ha a felek ez iránt ki nem egyeznek, per útján eszközöndő, s a megszüntetés módzatai ítéletileg mondhatók ki; nem mérő ellenmondás-e tehát, hogy a mi egy esetben rendes per folytán hozott ítélettel döntetik el, más esetben a végrehajtási eljárásnál, hol a feleknek igényeiket kétségbe nem vitatott, nyer elintézték.

Pedig az eset azonos: ha az ítéletben valamely vagyon bizonyos része, közelebbi meghatározás nélkül ítéltetik meg, a peres felek között vagyonszövetség származik, s a bírói ítélettel csakis a vagyonszövetség mondathatik ki, ha a természetben osztály vagyoni kérdés, hogy a vagyon természetben felosztható-e? vagy eladandó, a perben megvitatta nem lett. Oly tartalmu ítélet folytán a vagyon kiadása el nem rendelhető, hanem alperes csak a vagyonszövetség kötésére kötelezendő. — Ha a felek vagyonszövetségbe nem akarnak maradni, annak megszüntetése külön per tárgyát képezheti.

Érdekében áll tehát felperesnek keresetét nemcsak a vagyon hányad részére általában intézni, hanem annak mikénti kiadására is határozott kérettel, terrajz s kellő felosztási munkálattal lépni fel, hogy a perben e kérdés is megvitattván a jog kimondásával, a vagyonszövetség mikénti megszüntése, melyre nézve ha szükséges bírói szemle is rendelhető, egyidejűleg kimondassék.

Ha azonban a kereset e részben nem tartalmaz kéretet, az ítéletben a vagyonszövetség határozottan kimondandó, mert a fentebb előadottak folytán, a vagyon kiadása végrehajtás útján el nem rendelhető, vagy ha mint bíróságainknál szokásban van, elrendeltetik, a felek jogai alapjukban szenvedhetnek sérelmet.

Tudtunkkal a semmitőszék az ily végrehajtási végzéseket megsemmisíti, s ezen eljárást, ha következetes szigorral folytatja, az ügyvédek rendszeres keresetere s a bírakat végrehajtható határozathozatalra fogja szorítani, s egy helytelenséggel, melynek igen mélyen kiható hordereje lehet, ismét kevesebb lesz.

ZLINSZKI IMRE,
kir. táblai pótbíró.

Jogirodalom.

Észrevételek Knorr Lajos kir. t. bíró urnak „Magyar magánjog” című munkájára.

III.

Nem kívánom — már különben is hosszúra nyult megjegyzéseimet még tovább terjeszteni a munka személyekről szóló részére, ha bár megrovást érdemelne, kivált azon felületességre, s az újabb felfogás iránti tájékozatlanságra, mely a jogi személyek ismertetése körül tapasztalható, hanem áttérek a dolgokat tárgyzó II. részre.

Meg vagyok győződve, hogy a szakértő előtt elég bírálat volna — kivált a rendszerre nézve — ha egymásután ki írnám a tartalom mutatóból, az ezen rész 10. fejezete, s illetőleg §§-ban foglalt anyagot. Ez kétségbe nem vitatott azon mixtum compositumot, mit Huszti óta, hogy a dolgokról szóló tan íróinak kiválóbb figyelmében részesült, még régibb művekben is alig találhatunk.

A dolgok főcíme alatt csak főbb vonásokban felemlítve, nem kevesebb, mint „azokról általában, — a jogi cselekvényekről, — alanyi jogokról, — birtok-tulajdon, urbériség s az obból fenmaradt jog- és birtokviszonyok rendezése, — birtok rendezési eljárás, urb. kárpótlás, — szőlőbirtok tartozások megváltása stb. — hitbizomány, kisajátítás, egyéb korlátozások, királyi haszonvételek, szolgálomak és zálog” tárgyalatnak. — Tehát nemcsak a dolgok, hanem egyszerűen a dologbeli jogok is. És pedig hogyan? Olyan, mondhatni könnyelmű felületességgel, hogy ha a nagyobb tömeget képező, újabb birtokrendezési törvényeket, melyeket K. ur műve felosztása szerinti fejezetekbe és cikkeibe tagoltan, és minden elvileg fejtegetés nélkül bevezetett — onnan kiszakítanók, pár lap összes önálló előadását magába foghatná.

A magyar magánjogtanban is követhető és követendő lett volna, azon ma már mondhatni, általános elfogadott rendszer, mely szerint a személyek, dolgok és jogi cselekvények s ezek által létrehozott jogügyletekre stb. vonatkozó általános elvek és szabályok, az egyes jogintézetektől elkülönözten, az ugynevezett általános részben adassanak elő, melyek minden jogintézményeknél közzéveszve, s már az ismétlés kikerülése céljából, s azok alapsó megérthetése tekintetéből külön és előre bocsátottan tárgyalandók. De ha K. ur ezt nem tette, legalább megvárható lett volna, hogy olvasóját általános elvi meghatározásokból vezeti a részletekbe, mit azonban elmulasztott.

Hogy egy pár részletet is felemlítsék, már a dolognak szerző által adott fogalma ki nem elégíthet, mondván: „dolgoknak nevezetnek, nemcsak a tulajdonképeni tárgyak, hanem minden, mi a jognak tárgya lehet.”

Elismerem, hogy az egész jogtudományban alig van fogalom, mely nehezebben adható, mint a dologé. Nem létezik sem az eszmei, sem fizikai világnak olyan jelensége, mire a dolog elnevezés szólásmód szerint rá ne illenék. A kiindulási pont ennél fogva, midőn K. ur a dolgokat csak jogi értelemben kívánta meghatározni, kétségkívül helyes, mindazáltal feladatát ezen, az újabb codexek legtöbbjéből, a tanszék és tankönyvekbe utalt fogalomadás tekintetében, kiindulási pontja helyessége dacára meg nem oldá. Nem fejt ki, hogy mik a tulajdonképi és nem tulajdonképi tárgyak. Dolognak mondja a mi jog tárgya lehet, de hogy mi lehet az? kitalálni olvasójára bizza. Azon anomáliákra és következetlenségekre pedig épen nem figyelt, mik a dolgoknak a jogtárgyakkal való identificációjából előállhatnak.

A dolgoknak általános felosztásán oly röptibe halad át, hogy azok pusztá megkülönböztetésének felemlítésénél kövéssel mond többet. (60. §.) Pedig hogy többet ne említsék, pl. az ingó és ingatlan dolgok meghatározása, s a megkülönböztetésnek az ügyleteknél, sőt jogintézményeknél tapasztalható eredményei érdekes fejtegetéseknek képezheti vala alapját. Sőt még azon sajátosságokat sem említi itt fel, hogy hazai jogunk a régi zálogos fekvőségeket, mint a zálogössomma képviselőit ingóknak, vagy megfordítva némely természetüknél fogva ingókat (pl. 50 vagy több dbból álló ménes) ingatlanoknak tekintett. Vagy ha ezeket, mint ma positiv jelentőség nélkülűket mellőzve, legalább az ingatlanokon szerzett s telekkönyvileg biztosított jogoknak természetét, a szerint a mint magukban, vagy mint a fekvőségek tartozékai tekintetnek, fejtegetni, elmulasztani véleményem szerint nem lett volna szabad. Vagy például a külföldi épületek (száraz, vízi épületek, hajók, malmok, hajómalmok, hidasok, stb.) tekintetében, mi gyakorol elvileg

határozó befolyást, hogy azok közül, melyek tekintessenek ingatlan vagy ingó dolgoknak.

A fő- és mellékdolgoz fogalmát helyesen határozza meg szerző ur, midőn utóbbiakra nézve a res principalis viszonyától függést és határozó befolyást állítja fel, valamint további fejtegetésében találóan fejt ki a különbséget a földolgozalkatrészeképp tekintendő mellékdolgoz, a tartozék és gyümölcsök között, mit e helyütt örömmel kiemelni kötelességemnek tartok.

Azok után röviden jelzi, a dolgoknak — jobban mondva javaknak — a magyar magánjog szerinti sajátlagos felosztásait: nemesi, nem-nemesi, ősi öröklött és szerzeményi javakat (62. §.), nem különben az egyházi és koronai javakat (63., 64. §.), de az utóbbiakkal hason jogi természetű birt erdélyi puna fiscalitásokat, még névleg sem említi fel.

Nagy hiánynak tekintendő, hogy a nem-nemesi fekvőségek közül nem emelte ki a polgári javakat, az anyaország szabad kerületei fekvőségeit, nem ismerteti továbbá az erdélyi nemes székely nemzet siculica haereditását a szászok fekvőségeit (fundus regius, terra regis peculium fisci), melyeknek a többi nem nemesi fekvőségektől különböző jogi természete jelentős befolyást gyakorolt, különösen a rendelkezési és örökösödési jogra. Igaz, hogy e különbségeknek pozitív érvénye most nincsen, de ha ezt tartotta K. ur szem előtt, akkor művéből mindent ki kell vala, hogy hagyjon, a mi már a történelem tulajdonává vált, mit maga szerző ur is bizonyára még most lehetetlennek tartana. Hiszen a különböző fekvőségek jogi természetének fejtegetése, hogy minő jelentőséggel bír még törvényhozásunkra is, mely birtokrendezési feladatát még mindaddig egészen meg nem oldotta, mutatják a jelenlegi tárgyalások, s mutatja pl. a törösvári uradalomhoz tartozott hét-falusi szegény csángók birtokviszonyai rendezésére alkotandó külön törvénynek halogatása, minek okát főképen ama viszonyok iránti kellő tájékozottság hiányában kell keresnünk. *)

Az említett hiányoktól nem maradnak el a tévedések sem. Például a javak különbségeiről szólva (62. §. 21. sor) azt állítja „nemesi adományi javakról tett szabad intézkedés egyáltalában n érvénytelen.“ Ha a szabad rendelkezés hiányát csak a fiscus jogával szemben állítja fel szerző ur (igaza van). De a fiscus joga sérelme nélkül az első adományos (primus donatarius, = primus adquisitor) adományos javairól is intézkedhetett, mint más szerzeményeiről, ha csak az adományos jószág a nemző elődökről az utódokra törvényes örökösödés czimen leszármazva ősi vé nem vált. A fiscus jogait pedig az adományozási levél záradéka határozta meg, s ha az abban öröklésre képeseknek jelöltek elhaltak, a devolutio per defecta seminis beállott, bár kinek kezére jutott a vagyon megelőzőleges intézkedés által.

A rendelkezési tilalmat tehát nem lehet per absolutum felállítani, miután ama megszorítások, melyek az adománytól egészen külön állott intézmény, az ősiségből folytak, az adományos javakról is csak akkor állottak, ha azok ősiékké váltak. Nagyon helyesen jegyzi meg Wenzel egyetemi tanár ur m. magánjog rendszerében (Pest, 1872. I. köt. 295. l.), hogy „az ősi birtok fogalma kezdettől fogva a királyi adományok intézetétől egészen független volt“, s n m csekély következtetésnek tekinti a kettőnek összezavarását. Hogy pedig K. ur ezen következtetésbe esett, mutatja művének az ősiségről szóló cikke (93. §.), melyben mondja: „az adomány útján szerzett javakat a maradékokra kellett hagyni, mert az adományozott jószág stb. ősi volt. Ez olyan állítás, mit K. ur sem jogforrásainkból, sem az ősiség és adományrendszer előzményeiből, jogi szervezetéből és szelleméből be nem bizonyíthat.

Nem kevesebb sietséggel hatol át a jogi cselekvényeken, jogügyleteken és alanyi jogokon, mint a dolgokon. Az előadottak azonban, eltekintve egy pár definitio hibáságától, **) elég szabatosak s érthetőek, s a jogok védelme és érvényesítésére stb. szánt cikkeire elég töltelékkel talált a polg. törvénykezési eljárásban.

Különben annyit észrevehet az olvasó, hogy mentől to-

*) A törösvári uradalom és tartozékai jogi természetéről 1211-től kezemhez jutott jegyzetek és okmányok alapján a t. szerkesztő ur engedelmével a „Jogtud. Közl.“ lapjain egy értekezést közlendek.

**) Pl. a feltételt (conditio) az akaratnyilvánítás kiegészítésére tartozó s a jogügylet fenállását függővé tevő külső körülménynek nevezi.

vább halad a munka olvasásában, annál inkább kiemelkedik irójában a practicus jogász, ki az egyes jogintézményeknél a létezőt elmélet nélkül ugyan, de kellő tájékozottsággal adja, s így újabb magánjogi reformjaink, ha nem is elveik feltűntetésével való részletes fejtegetés, de legalább eredményeikben, csoportosított feltűntetést nyertek.

Ebből pedig az az előny, hogy jelen megjegyzések sora hamar bezárható leszen.

Dr. KOLOZSVÁRI SÁNDOR,
kir. egyetemi tanár.

(Folyt. köv.)

K ü l ö n f é l é k .

(A magyar jogászyülés állandó bizottsága) folyó hó 15-én tartott ülésében a kitűzött törvényhozási kérdések előadóit szemelte ki s e szerint:

I. A magánjogból: 1. „A kötelező polgári házasság iránt alkotandó törvényben engedjék-e a házastársak életében a házassági kötelék felbontása, és ha igen, minő okokból?“ Előadója: Dr. Hoffmann Pál, egyetemi tanár ur.

2. „Minő rendszere a házassági vagyonjognak fogadtassék el az alkotandó magyar magánjogban?“ — Előadója: Dr. Tellezky István, n.-váradai ügyvéd ur.

II. A kereskedelmi és váltójogból: 3. „Illesse-e a kereskedő feleségét kereskedői hitelezők ellenében vagyoni igényeire nézve előjog, és ha igen, minő mérvben, és minő feltételek alatt?“ — Előadója: Dr. Páthy István, egyetemi tanár ur.

4. „Minő elvek állapíttassanak meg a viszkereseti jog érvényesítésére, ha e jog külföldről érvényesítettik belföldre?“ Előadója: Tokaji Nagy Lajos, a budapesti kir. kereskedelmi és váltó törvényszék bírása.

III. A büntetőjogból és eljárásból: 5. „A sajtó számára szükséges szabadság megkívánja-e s tekintettel a közbiztonságra, elegendő-e, ha a sajtó útján elkövetett büntetésre méltó cselekvényekre az általános büntetőtörvények és büntetőjogi elvek kivétel nélkül alkalmaztatnak, vagy pedig a sajtószabadság avagy a közbiztonság megóvására kivételek, és pedig melyek teendők?“ — Előadója: Dr. Emmer Kornél, pesti kir. törvényszéki bíró.

6. „Azon elv: hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatástól teljesen elválasztandó, feltétlenül kiterjedjen-e a kihágásokra is, és ha nem, minő módok mellett melletti teendő kivétel?“ Előadója: Dr. Pulszky Ágost, képviselő ur.

IV. A polgári eljárásból: 7) „A közvetlen szóbeliség mellett a bizonyításnak mily rendszere fogadtassék el?“ — Előadója: Dr. Garay Dezső, pesti kir. törvényszéki bíró.

8) „A közvetlen szóbeli eljárásban minő jogorvoslatok engedendők meg?“ — Előadója: Rupp Imre, budai királyi törvényszéki bíró.

A fentebbi kérdéseken kívül még 3 indítvány lett elfogadva, és pedig a m.-vásárhelyi jogászyülés által indítványképp beterjesztett azon határozata: „hogy a büntett által károsultnak kártérítési és más magánjogi igényei már a bünvádi eljárás folyama alatt és a büntető végítélet előtt előlegesen biztosíttassanak. E kérdés véleményezésül kiadatott: Sebestyén Miklós kir. ügyész urnak; előadól pedig: Körösy Sándor pápai jogtanár ur kéretett fel. A másik kérdés Dr. Singer Ignác királyi törvényszéki bírónak következő indítványa: a „fenyítő bíró mindazon esetekben, melyekben a bűnügy elítélése magánjogi előkérdések eldöntésétől függ, nyomozásait egészen önállólag mindazon magánjogi előkérdésekre is kiterjesztheti, melyek előzetes megítélése nélkül a fenyítő ügy el nem dönthető, s hogy őt e tekintetben a polgári bíró azok feletti határozata, valamely tény-körülménynek abban foglalt megállapítására nézve egyáltalában nem köti.“ E kérdés iránti véleményezésre Sárkány József a pesti kir. tszék elnöke; előadól pedig Székács Ferencz budai kir. törvényszéki bíró ur kéretett fel. — A harmadik indítvány Czenthé József miskolczi ügyvéd urnak az örökség közvetlen megszerzése és birtokbavétele iránti indítványa, mely véleményezésre Traunik Antal budai kir. törvényszéki bíró urnak adatott ki; előadól pedig Tomcsányi Mór törvényszéki elnök ur kéretett fel.

Felelős szerkesztő: Dr. DÁRDAY SÁNDOR.